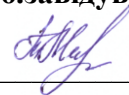


МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет права, бізнесу та адміністрування
Кафедра загальноправових дисциплін та державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о.завідувача кафедри

 доц. Т.М. Мілова

«28» серпня 2025 року



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 10 (ПП 1.2.1.03) ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: D бізнес, адміністрування та право
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: D8 Право
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Право
(назва)

Форма навчання денна, заочна
(денна, заочна,)

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **«Історія держави і права зарубіжних країн»** розроблена на основі освітньо-професійної програми **«Право»**, навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня **бакалавра** за спеціальністю **D8 Право**.

(шифр і назва спеціальності)

Розробники: Чернік С.Д., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін та державного управління.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін та державного управління
Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

В.о.завідувача кафедри загальноправових дисциплін
та державного управління

 _____ (підпис)	<u>Т.М. Мілова</u> _____ (прізвище та ініціали)
--	---

Робоча програма навчальної дисциплін **«Історія держави і права зарубіжних країн»** для студентів спеціальності **«D8 Право»** за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2025.

© Чернік С.Д., 2025.

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 08 Право	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання -	Спеціальність: 081 Право	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 120		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3	Освітня програма: Право	Лекції	
		22 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	32 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		66 год.	100 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		Екзамен	Екзамен

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» – оволодіння методами правового аналізу явищ минулого та сучасності, розуміння історичного коріння сучасних суспільно-політичних та державно-правових явищ, прогнозування їхнього розвитку, розв’язання складних практичних проблем у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю.

Завдання навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн»:

- загальна підготовка студентів у питаннях держави і права, вироблення в них особливого юридичного мислення, необхідного для засвоєння та застосування права;
- створення необхідних передумов для найкращого засвоєння таких дисциплін, як теорія держави і права, історія політичних вчень, державне та міжнародне право, а також інших юридичних дисциплін, включаючи цивільне,

кримінальне право і процес;

- сприяння формуванню наукового підходу до процесів, які відбуваються в іншій країні і в усьому світі;
- розвиток вміння вірно і гуманно оцінювати поведінку людей, які за своїм волевиявленням або випадково стали об'єктом чи суб'єктом державно-правової діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності (ІК).	
загальні	фахові
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1); - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК4); - здатність бути критичним і самокритичним (ЗК8); - здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК12); - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК13); - цінування та повага різноманітності і мультикультурності (ЗК14).	- здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему (ФК2); - цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (ФК3); - здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (ФК13); - здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (ФК16).

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (ПРН1);
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (ПРН3);
- давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю (ПРН5);
- оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему (ПРН6);

- складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами (ПРН7);
- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології (ПРН10);
- мати базові навички риторики (ПРН11);
- доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло (ПРН12);
- знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (ПРН13);
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (ПРН19);
- виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (ПРН20).

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1.

Держава і право Стародавнього світу

Тема 1. Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн

Предмет науки історії держави і права зарубіжних країн та її місце у системі юридичних наук. Історичні закономірності розвитку держави і права. Методологія науки та курсу історії держави і права. Концепції походження та еволюції держави і права. Суть «цивілізаційного підходу» в розвитку людського суспільства. Періодизація історії держави і права. Історіографія.

Тема 2. Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу

Поняття Східної та Західної традиції розвитку держави і права. Азіатський спосіб виробництва. Характерні особливості зародження та розвитку держави та права Стародавнього Сходу. Поняття античності. Характерні особливості та тенденції розвитку держави і права країн античності.

Тема 3. Держава і право Стародавнього Єгипту

Специфічні риси політичної організації. Періодизація розвитку держави і права Стародавнього Єгипту. Розвиток землеробства, іригаційна система. Державний лад. Формування поняття «східна деспотія». Влада фараонів. Апарат управління державою. Соціальна Структура. Характеристика правової системи. Поняття правової норми та правопорушення в Стародавньому Єгипті. Джерела – пам'ятки права Стародавнього Єгипту.

Тема 4. Держава і право Стародавнього Вавилону

Соціально-економічний та політичний розвиток Межиріччя наприкінці III тис. до н.е. Розвиток релігії, права, писемності. Періодизація розвитку держави і права Месопотамії. Джерела – пам'ятки права Межиріччя. Правовий статус авілумів, мушкенумів, воїнів, селян та рабів. Характеристика органів державної влади. Характеристика Законнику царя Хаммурапі. Цивільне, сімейне та карне право.

Тема 5. Держава і право Стародавньої Індії

Виникнення держави в Індії. Періодизація розвитку держави і права в Індії. Суспільний лад. Система варн. Державний лад. Центральне і місцеве управління. Суд і судочинство. Джерела і основні риси права.

Тема 6. Держава і право Стародавнього Китаю

Виникнення і розвиток держави і права в Китаї. Періодизація розвитку держави і права в Китаї. Особливості суспільного і державного ладу. Реформи, спрямовані на руйнування громади. Армія. Джерела і основні риси права.

Тема 7. Держава і право Стародавньої Греції

Особливості виникнення держави і права в Греції. Поняття, структура та особливості полісу. Особливості суспільного і державного ладу Спарти. Реформи Тезея, Солон і Клісфена в Афінах. Суспільний лад Афін. Державний лад Афін. Суд і судочинство. Джерела афінського права та його основні риси.

Тема 8. Держава і право Стародавнього Риму

Виникнення держави у Римі. Періодизація розвитку держави і права в Римі. Боротьба патрициїв і плебеїв. Реформа Сервія Туллія. Правове становище окремих груп населення. Державний устрій і управління у період Республіки. Причини переходу до монархії. Принципат. Домінат. Суспільний лад Риму у період монархії, розвиток колонату.

Виникнення права у Римі. Джерела та види римського права. Кодифікація римського права. Римське право давнього та класичного періодів. Цивільне та карне право, кримінальний процес. Зміна форм цивільного процесу. Історичне значення римського права.

Розділ 2.

Держава і права Середньовіччя

Тема 9. Загальна характеристика держави і права Середньовіччя

Поняття феодалізму. Відносини сюзеренітету-васалітету. Формування основи феодального господарства – манора. Основні етапи розвитку феодальних держав. Суспільний лад у феодальних державах. Роль церкви у формуванні держави і права. Папська революція, її зміст та роль в розвитку й формуванні західної традиції права та держави. Характерні особливості розвитку середньовічного права. Види середньовічного права: королівське, феодальне, маноріальне, міське, торгівельне, цехово-гільдійське, церковне. Виникнення університетів та рецепція римського права.

Тема 10. Держава і право франків

Основні етапи виникнення і розвитку франкської держави і права. Формування державного апарату. Влада франкських королів. Основні положення реформи Карла Мартелла (715–741 рр.). Утворення Франкської імперії. Суспільний лад франкської держави. Джерела права. Перехід від варварських до феодальних правових звичаїв. Вплив римського права. Основні риси права.

Тема 11. Держава і право середньовічної Франції

Формування держави і права у Франції. Періодизація середньовічної держави і права у Франції. Характеристика сеньоріальної монархії (IX–XIII ст.). Формування правових засад станового ладу. Виникнення Генеральних штатів, їх функції. Організація фінансової системи. Посилення королівської влади (XVI–XVII ст.). Характеристика правової системи. Джерела права феодальної Франції. Кутюми Бовезі, королівські ордонанси, Нантський едикт, Конкордат Франциска I.

Тема 12. Держава і право середньовічної Англії

Становлення феодальної держави і права в Англії. Періодизація розвитку держави і права в Англії. Вплив норманського завоювання. Органи державного управління. Взаємовідносини королівської влади з англійською церквою. Прийняття «Великої хартії Вільностей» (1215 р.). Виникнення парламенту. Особливості абсолютної монархії в Англії. Система правосуддя. Суспільний лад Англії. Вільне селянство. Особливості правової системи. Джерела права. Королівські асизи. Характеристика зобов'язального та карного права.

Тема 13. Держава і право середньовічної Німеччини

Особливості утворення і розвитку німецької феодальної держави і права. Основні тенденції їх розвитку. Періодизація розвитку держави і права в Німеччині. Становлення і розвиток ранньофеодальної держави в Німеччині (X–XII ст.) Територіальна роздробленість та розвиток автономних німецьких князівств-держав (XIII – кінець XVIII ст.). Особливості абсолютизму в Німеччині. Особливості станової структури. Регулювання поземельних, майнових, шлюбно-сімейних відносин. Система кримінального права. «Саксонське Зерцало», «Кароліна», «Золота Булла». Міське право.

Тема 14. Держава і право країн Азії

Особливості розвитку феодальної держави і права в країнах Азії і Африки. Виникнення феодального суспільства і держави в Індії, Китаї та Японії. Основні риси державного ладу феодального Китаю. Делійський султанат і імперія Великого Могола в Індії. Влада і сьогунат феодальної Японії. Основні риси права. Передумови, виникнення і розвиток Арабського Халіфату. Особливості суспільного і державного ладу Арабського Халіфату. Судова система. Джерела мусульманського права. Система мусульманського права.

Розділ 3.

Держава і право Нового часу

Тема 15. Загальна характеристика держави і права Нового часу

Криза феодального ладу та основні причини буржуазних революцій. Зміни в державному та суспільному ладі держав нового періоду. Буржуазні республіки та просвітницький абсолютизм. Колоніалізм та створення колоніальних імперій. Принципи формування та тенденції розвитку права буржуазного періоду.

Тема 16. Держава і право Англії Нового часу

Передумови, головні етапи англійської буржуазної революції середини XVII ст. та формування парламентської монархії в Англії. Соціальна структура англійського суспільства у новий період. Політичні партії періоду буржуазної революції. Основні державно-правові зміни періоду революції. „Інструмент управління». Реставрація монархії. «Славетна революція». «Habeas Corpus Act» та Білль про права як основні демократичні акти, що проголошували права підданих. Державний устрій Великобританії у XIX ст. Діяльність парламенту та парламентські реформи. Джерела та основні риси права Англії середини XVII–XIX ст.

Тема 17. Держава і право США Нового часу

Утворення колоній у Північній Америці. Види колоній та особливості їхнього управління. Причини війни за незалежність англійських колоній та її наслідки.

«Декларація незалежності» 1776 р., «Статті конфедерації» 1781 р. Державний лад США за Конституцією 1787 р. Справа Мербері проти Медісон. Доктрина Монро. Взаємовідносини між гілками державної влади у XIX – на початку XX ст. Громадянська війна у США у середині XIX ст. та її наслідки. Демократизація американського суспільства. Правова система США у XIX – на початку XX ст.

Тема 18. Держава і право Франції Нового часу

Соціально-економічний розвиток Франції наприкінці XVIII ст. Французька буржуазна революція кінця XVIII ст.: її причини та наслідки. „Декларація прав людини і громадянина», 1789 р. Ліквідація монархії і виникнення республіки. Диктатура якобінців. Органи державної влади в період директорії, консульства та імперії Наполеона. Конституційне законодавство XVIII - XIX ст. Реставрація монархії. II імперія. Причини виникнення Паризької комуни. Паризька комуна як форма органів самоврядування. Судова система. Соціально-економічні перетворення. Утворення Третьої республіки. Державний лад періоду Третьої республіки.

Джерела права, кодифікація законодавства у період I імперії. Цивільний Кодекс Французів (Кодекс Наполеона). Структура та основні положення Кодексу. Вплив римського права на зміст Кодексу. Сімейне право за Кодесом Наполеона. Рецепція Кодексу Наполеона в інших державах. Основні риси права Франції у кінці XVIII – на початку XX ст.

Тема 19. Держава і право Німеччини Нового часу

Особливості розвитку Німеччини у першій половині XIX ст. Реформи в Пруссії. Вплив революції 1848 р. на розвиток німецьких держав. Північнонімецький союз. Утворення імперії. Конституція 1871 р. Державний лад Німеччини у кінці XIX – на початку XX ст. Джерела та основні риси права Німеччини нового періоду.

Австрійська імперія та реформи Габсбургів.

Тема 20. Держава і право країн Азії Нового часу

Особливості існування Японії в Середньовіччі. Причини та наслідки «закриття Японії». Суспільний та державний лад Японії до середини XIX ст. Передумови революції в Японії. Революція Мейдзи. Реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Державний та суспільний лад Японії кінця XIX – на початку XX ст. Особливості формування японського права.

Криза політичної системи Китаю у XIX ст. Селянська революція середини XIX ст. Тайпінська держава. Рух за проведення конституційних реформ в кінці XIX ст. Революція 1911 р. Скасування монархії та проголошення республіки. Військова диктатура Юань Шикая.

Криза політичної системи Османської імперії. Спроби реформ у першій половині XIX ст. Танзимат. Гюльханейський хатт-і-шериф 1839 р. Хатт-і-гумаюн 1856 р. Конституція 1876 р. та її скасування. Перетворення Туреччини на напівколонію. Рух «нових османів». Младотурецька революція 1908 р. та відновлення Конституції 1876 р.

Розділ 4.

Держава і право Новітнього часу

Тема 21. Загальна характеристика держави і права Новітнього часу

Загальні тенденції розвитку суспільства, держави та права в XX – на початку XXI ст. Розпад колоніальної системи. Особливості монархій та республік в новітній

період. Розвиток приватного права новітнього періоду. Еволюція публічного права новітнього періоду. Об'єднання Європи та утворення ЄС.

Тема 22. Держава і право Німеччини Новітнього часу

Причини буржуазно-демократичної революції 1918 р. у Німеччині. Утворення Веймарської республіки. Веймарська конституція 1919 р. Кризові явища у соціально-економічній та владній сфері у кінці 20-х – на початку 30-х рр. Причини приходу до влади німецького фашизму. Державний та суспільний лад фашистської Німеччини. Законодавство фашистської Німеччини. Утворення ФРН і НДР. Конституція ФРН 1949 р. Державний лад ФРН у другій половині ХХ ст. Соціальна структура суспільства. Соціальне законодавство ФРН. Об'єднання Німеччини у 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 23. Держава і право США Новітнього часу

Особливості соціально-економічного розвитку США новітнього періоду. „Новий курс» Ф. Рузвельта. Взаємовідносини трьох гілок державної влади у другій половині ХХ ст. Зміни у соціальній структурі США протягом другої половини ХХ ст. Додатки до Конституції США в ХХ ст. Федеральний закон та закони штатів. Цивільне, трудове та кримінальне право США. Основні напрями державно-правового розвитку США у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 24. Держава і право Англії Новітнього часу

Особливості державного розвитку Англії у міжвоєнний період. Вестмінстерський статут 1931 р. Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії на протязі другої половини ХХ ст. Характерні риси англійської парламентської демократії. Джерела та основні риси права Англії. Соціальне законодавство. Основні напрями державно-правового розвитку Англії у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 25. Держава і право Франції Новітнього часу

Державний лад Третьої республіки у міжвоєнний період. Конституція 1946 р. Державний лад Четвертої республіки. Причини її ліквідації і прийняття Конституції 1958 р. Державний устрій П'ятої республіки. Зростання соціального напруження в 60-х роках. Зміни у соціальній структурі Франції. Французька правова система у другій половині ХХ ст. Основні напрями державно-правового розвитку Франції у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 26. Держава і право країн Азії Новітнього часу

Наслідки Першої світової війни для Туреччини. Кемалістська революція. Конституція 1924 р. та модернізація Туреччини. Конституція 1961 р. Конституція Туреччини 1982 р.

Основні етапи боротьби індійського народу за незалежність. Гандизм. Утворення Індійської держави та Пакистану. Конституція Індії 1950 р. Система органів державної влади. Правовий статус особистості за Конституцією 1950 р.

Китай після Синхайської революції. Утворення КНР та тимчасові конституційні закони 1949 р. Конституція КНР 1954 р. «Культурна революція» 1966-1976 рр. Конституції 1978 та 1982 рр. Економічні та політичні реформи 1980-х рр.

Державний лад Японії у першій половині ХХ ст. Мілітаристський режим. Поразка Японії у Другій світовій війні та демократизація її державного ладу. Конституція Японії 1946 р.: структура та основні норми.

Нові явища у розвитку права на сучасному етапі в країнах Азії.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Ус ь о го	у тому числі					Ус ь о го	у тому числі				
		Л	п	ла б	ін д.	С Р С		л	п	ла б.	ін д.	СР С
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Держава і право Стародавнього світу.												
Тема 1. Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн	4	1				3	3					3
Тема 2. Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	4	1				3	6	2				4
Тема 3. Держава і право Стародавнього Єгипту	4	1	1			2	4					4
Тема 4. Держава і право Стародавнього Вавилону	4	1	1			2	4					4
Тема 5. Держава і право Стародавньої Індії	4		2			2	4					4
Тема 6. Держава і право Стародавнього Китаю	5	2				3	4					4
Тема 7. Держава і право Стародавньої Греції	5		2			3	6	2				4

Тема 8. Держава і право Стародавнього Риму	5		2			3	6		2			4
Разом за розділом 1	35	6	8			21	37	4	2			31
Розділ 2. Держава і права Середньовіччя												
Тема 9. Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	4	2				2	6	2				4
Тема 10. Держава і право франків	5		2			3	4					4
Тема 11. Держава і право середньовічної Франції	5		2			3	6		2			4
Тема 12. Держава і право середньовічної Англії	5		2			3	4	2				2
Тема 13. Держава і право середньовічної Німеччини	5	2				3	4					4
Тема 14. Держава і право країн Азії	4		2			2	4					4
Разом за розділом 2	28	4	8			16	28	4	2			22
Розділ 3. Держава і право Нового часу												
Тема 15. Загальна характеристика держави і права Нового часу	4	2				2	6	2				4
Тема 16. Держава і право Англії Нового часу	5		2			3	6		2			4
Тема 17. Держава і право США Нового часу	6	2	2			2	6	2				4
Тема 18. Держава і право Франції Нового часу	5		2			3	4					4

Тема 19. Держава і право Німеччини Нового часу	5	2				3	4					4
Тема 20. Держава і право країн Азії Нового часу	4		2			2	3					3
Разом за розділом 3	29	6	8			15	29	4	2			23
Розділ 4. Держава і право Новітнього часу												
Тема 21. Загальна характеристика держави і права Новітнього часу	5	2				2	7	2				4
Тема 22. Держава та право Німеччини Новітнього часу	7		2			3	5					4
Тема 23. Держава та право США Новітнього часу	6	1	2			2	7					4
Тема 24. Держава та право Англії Новітнього часу	6	1	2			2	5					4
Тема 25. Держава та право Франції Новітнього часу	5	2				3	5					4
Тема 26. Держава і право країн Азії Новітнього часу	5		2			2	5					4
Разом за розділом 4	28	6	8			14	26	2				24
Усього годин	120	22	32			66	120	14	6			100
ІНДЗ												
ІНДЗ	-	-	-			-	-					-
Усього годин:												

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн	1
2	Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	1
3	Держава і право Стародавнього Єгипту	1
4	Держава і право Стародавнього Вавилону	1
5	Держава і право Стародавнього Китаю	2
6	Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	2
7	Держава і право середньовічної Німеччини	2
8	Загальна характеристика держави і права Нового часу	2
9	Держава і право США Нового часу	2
10	Держава і право Німеччини Нового часу	2
11	Загальна характеристика держави і права Новітнього часу	2
12	Держава та право США Новітнього часу	1
13	Держава та право Англії Новітнього часу	1
14	Держава та право Франції Новітнього часу	2
	Разом	22

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	2
2	Держава і право Стародавньої Греції	2
3	Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	2
4	Держава і право середньовічної Англії	2
5	Загальна характеристика держави і права Нового часу	2
6	Держава і право США Нового часу	2
7	Держава і право США Нового часу	2
	Разом	14

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Держава і право Стародавнього Єгипту	1
2	Держава і право Стародавнього Вавилону	1
3	Держава і право Стародавнього Індії	2
4	Держава і право Стародавньої Греції	2
5	Держава і право Стародавнього Риму	2
6	Держава і право франків	2
7	Держава і право середньовічної Франції	2
8	Держава і право середньовічної Англії	2

9	Держава і право країн Азії	2
10	Держава і право Англії Нового часу	2
11	Держава і право США Нового часу	2
12	Держава і право Франції Нового часу	2
13	Держава і право країн Азії Нового часу	2
14	Держава та право Німеччини Новітнього часу	2
15	Держава та право США Новітнього часу	2
16	Держава та право Англії Новітнього часу	2
17	Держава і право країн Азії Новітнього часу	2
	Разом	32

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Держава і право Стародавнього Риму	2
2	Держава і право середньовічної Франції	2
3	Держава і право Англії Нового часу	2
	Разом	6

4.3. Теми лабораторних занять Не передбачено

4.4. Завдання для самостійної роботи 4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн	3
2	Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	3
3	Держава і право Стародавнього Єгипту	2
4	Держава і право Стародавнього Вавилону	2
5	Держава і право Стародавньої Індії	2
6	Держава і право Стародавнього Китаю	3
7	Держава і право Стародавньої Греції	3
8	Держава і право Стародавнього Риму	3
9	Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	2
10	Держава і право франків	3
11	Держава і право середньовічної Франції	3
12	Держава і право середньовічної Англії	3
13	Держава і право середньовічної Німеччини	3
14	Держава і право країн Азії	2
15	Загальна характеристика держави і права Нового часу	2

16	Держава і право Англії Нового часу	3
17	Держава і право США Нового часу	2
18	Держава і право Франції Нового часу	3
19	Держава і право Німеччини Нового часу	3
20	Держава і право країн Азії Нового часу	2
21	Загальна характеристика держави і права Новітнього часу	2
22	Держава та право Німеччини Новітнього часу	3
23	Держава та право США Новітнього часу	2
24	Держава та право Англії Новітнього часу	2
25	Держава та право Франції Новітнього часу	3
26	Держава і право країн Азії Новітнього часу	2
	Разом	66

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн	3
2	Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	4
3	Держава і право Стародавнього Єгипту	4
4	Держава і право Стародавнього Вавилону	4
5	Держава і право Стародавньої Індії	4
6	Держава і право Стародавнього Китаю	4
7	Держава і право Стародавньої Греції	4
8	Держава і право Стародавнього Риму	4
9	Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	4
10	Держава і право франків	4
11	Держава і право середньовічної Франції	4
12	Держава і право середньовічної Англії	2
13	Держава і право середньовічної Німеччини	4
14	Держава і право країн Азії	4
15	Загальна характеристика держави і права Нового часу	4
16	Держава і право Англії Нового часу	4
17	Держава і право США Нового часу	4
18	Держава і право Франції Нового часу	4
19	Держава і право Німеччини Нового часу	4
20	Держава і право країн Азії Нового часу	3
21	Загальна характеристика держави і права Новітнього часу	4
22	Держава та право Німеччини Новітнього часу	4
23	Держава та право США Новітнього часу	4
24	Держава та право Англії Новітнього часу	4
25	Держава та право Франції Новітнього часу	4

26	Держава і право країн Азії Новітнього часу	4
	Разом	100

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп’ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об’єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;

- наскрізні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського заняття; результати тестування тощо.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми розділу на **семінарському занятті – 3 бали:**

3 б. ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

2 б. ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні неточності у викладі теоретичного матеріалу.

1 б. ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, з труднощами викладає його. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається помилок чи неточностей.

До 2-х балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми розділу, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

1 бал одержує студент, який старанно працював упродовж заняття, виконував вправи, залучався до колективних обговорень тощо.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль **0 балів**.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри.

Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» як форму підсумкового (семестрового) контролю передбачено екзамен.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральнотрадянському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.). Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Виникнення і розвиток Стародавньої Єгипетської держави. Суспільний лад Стародавнього Єгипту.
2. Державний лад Стародавнього Єгипту.
3. Основні риси права Стародавнього Єгипту (право власності, зобов'язальне право, шлюбно-сімейне, спадкове та кримінальне право).
4. Виникнення і розвиток держави в Стародавньому Вавилоні. Правове становище окремих груп населення.
5. Державний лад Вавилону у період правління царя Хаммурапі.
6. Джерела права у Стародавньому Вавилоні. Загальна характеристика законів царя Хаммурапі.
7. Зобов'язальне, шлюбно-сімейне, спадкове та кримінальне право за законами царя Хаммурапі.
8. Утворення і розвиток держави у Стародавній Індії. Органи державної влади і державного управління в Стародавній Індії, їх функції. Система місцевого управління.
9. Соціальна структура Стародавньої Індії. Варни і касты.
10. Джерела права у Стародавній Індії. (дхарми, дхармашастри, артхашастри). Закони Ману, їх характеристика.
11. Зобов'язальне, шлюбно-сімейне, спадкове, кримінальне право Стародавньої Індії за законами Ману.
12. Виникнення і розвиток держави у Стародавньому Китаї. Соціальні верстви населення Стародавнього Китаю.
13. Правовий статус органів управління у Стародавньому Китаї (центральні органи влади, місцеві органи управління).
14. Формування китайського права. Конфуціанство. Легізм. Даосизм.
15. Основні риси права Стародавнього Китаю (право власності, зобов'язальне право, шлюбно-сімейне, спадкове та кримінальне право).
16. Історичні умови виникнення і розвитку держави в Афінрах. Період воєнної демократії. Реформи Тесея, Солон, Клісфена, Ефіальта та Перікла.
17. Державний лад Афін в VI-V ст. до н.е.(народні збори, рада п'ятисот, геліея)
18. Джерела афінського права. Закони Драконта. Основні риси права в Афінрах.
19. Утворення і розвиток Спартанської держави. Суспільний лад Спарти.

20. Державний лад Спартанської держави (царська влада, герусія, народні збори, ефори, судові органи, збройні сили).
21. Виникнення римської держави, періодизація. Реформи Сервія Тулія.
22. Суспільний і державний лад (народні збори, їх види і роль, сенат, магістратура) Риму в період республіки.
23. Суспільний і державний лад Риму в період імперії (принципат, домінат) Судова система.
24. Джерела та основні риси римського права. Перші кодифікації права. Кодифікація Юстиніана.
25. Характеристика основних галузей та інститутів римського права (види власності, зобов'язальні відносини, шлюбно-сімейне право, кримінальне право).
26. Виникнення і розвиток франкської держави. Суспільний лад франків.
27. Державний лад франків.
28. Характеристика «Салічної правди» як джерела права франків.
29. Характерні риси цивільного, сімейного, спадкового та кримінального права за «Салічною правдою».
30. Виникнення феодальної держави у Франції, її розвиток в IX-XII ст. Реформи Людовика IX.
31. Стоново-представницька монархія у Франції. Зміни в суспільному ладі. Генеральні штати та Паризький парламент.
32. Становлення абсолютизму у Франції. Реформи кардинала Ришельє. Людовик XIV. Державний устрій в добу абсолютизму.
33. Джерела та характерні риси права середньовічної Франції. Кутюми Бовезі.
34. Англо-саксонські держави на території Британії. Нормандське завоювання Британії (XI ст.) та його вплив на суспільно-політичний устрій країни. Реформи короля Генріха II у XII ст.
35. Велика Хартія Вольностей 1215р., її зміст та характеристика.
36. Станово-представницька монархія в Англії. Виникнення, структура, компетенція Парламенту Англії.
37. Встановлення та особливості англійського абсолютизму. Державний устрій Англії в період абсолютизму. Роль Парламенту. Судова система Англії.
38. Джерела та характеристика основних галузей права феодальної Англії.
39. Станово-представницька монархія в Німеччині, її державний устрій. Імперський Сейм.
40. Встановлення князівського абсолютизму в Німеччині, його причини і наслідки.
41. Характеристика основних джерел права феодальної Німеччини (Саксонське та Швабське зеркала, Золота булла 1356 р., магдебурзьке право, Кароліна 1532 р.)
42. Державний та суспільний лад феодального Китаю.
43. Державний та суспільний лад феодального Індії.
44. Державний та суспільний лад феодального Японії.
45. Державний та суспільний лад в Арабському халіфаті.
46. Джерела, основні риси і система мусульманського права.
47. Передумови і основні етапи Англійської революції середини XVII ст. «Велика ремонстрація» 1641 р.
48. Протекторат Кромвеля. «Знаряддя управління».

49. Формування і розвиток англійського буржуазного права. Навеas Corpus Act.
50. “Славетна революція” в Англії та її суть. Біль про права 1689 р. Акт про престолонаслідування
51. Парламент буржуазної Англії. Реформи виборчого права Англії XIX ст. Акт про парламент 1911 р.
52. Основні риси права буржуазної Англії. Судовий прецедент.
53. Війна за незалежність у Північній Америці. Декларація незалежності США та утворення США.
54. «Статті конфедерації» 1781 р, їх характеристика.
55. Прийняття Конституції США 1787 р., її зміст.
56. Перший цикл поправок до Конституції США 1791 р.
57. Громадянська війна 1861-1865 рр. в США. Скасування рабства. Другий цикл поправок до Конституції США.
58. Загальна характеристика американської правової системи кінця XVIII-XIX ст.
59. Особливості і основні етапи французької революції кінця XVIII ст. Декларація прав людини і громадянина 1789 року.
60. Конституція 1791 р. Франції, її зміст.
61. Суть політики якобінської диктатури у Франції. Конституція 1793 р.
62. Термідоріанський переворот. Конституція 1799 р. Імперія у Франції.
63. Цивільний кодекс Наполеона 1804 року.
64. Кримінальний кодекс Наполеона 1810 року.
65. Суспільний і державний лад Німеччини першої половини XIX ст.
66. Конституція Німецької Імперії 1871 р. Правовий статус вищих державних органів законодавчої та виконавчої влади.
67. Основні риси права буржуазної Німеччини.
68. Загальна характеристика, система і зміст німецького Цивільного кодексу 1896 року.
69. Суспільний та державний лад Японії в Новий час.
70. Суспільний та державний лад Китаю в Новий час.
71. Криза політичної системи Османської імперії. Младотурецька революція 1908 р.
72. Третя республіка у Франції в XX ст. та її падіння.
73. Четверта республіка у Франції. Конституція 1946 року.
74. П’ята республіка у Франції. Конституція 1958 року.
75. Основні риси права Франції у XX ст. – XXI ст.
76. Революція у Німеччини і утворення Веймарської республіки. Конституція 1919 р. в Німеччині, її зміст та характеристика.
77. Суспільний і державний лад фашистської Німеччини.
78. Розгром фашистської Німеччини. ФРН і НДР. Об’єднання Німеччини.
79. Конституція ФРН 1949 року., її зміст.
80. Основні риси права Німеччини у XX ст. – XXI ст.
81. Основні зміни державного ладу Англії у Новітній період. Вестмінстерський статут 1931 р. Реформа англійського парламенту.
82. Правова система Великобританії у XX ст. – XXI ст.

83. Особливості соціально-економічного розвитку США новітнього періоду. «Новий курс» Франкліна Рузвельта.
84. Зміни у державному ладі США у XX ст.
85. Поправки до Конституції США, прийняті у XX ст. – XXI ст.
86. Розвиток правової системи США у Новітній час.
87. Державно-правовий розвиток Туреччини у Новітній час.
88. Державно-правовий розвиток Індії у Новітній час.
89. Державно-правовий розвиток Китаю у Новітній час.
90. Державно-правовий розвиток Японії у Новітній час.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4	Контрольна робота	Разом	Макс. – 40	100
T1-T8	T9-T14	T15-T20	T21-T26				
14	14	14	13	5	60		

T1, T2 ... T26 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн. Держава і право епохи громадянського суспільства: Навч. посіб. Запоріжжя : Просвіта, 2003. 452 с.
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К. : Істина, 2005. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 655 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час): Навч. посібник Л. : Світ, 2006. 696 с.

5. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 591 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн : Хрестоматія: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України ; упоряд. В. Д. Гончаренко [та ін.] ; ред. В. Д. Гончаренко. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
7. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій / [В. М. Щербатюк (керівник авт. кол.) та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук, проф. В. М. Щербатюка ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Фенікс, 2021. 535 с.
8. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник / [О. М. Бандурка та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України, заслуж. юриста України О. М. Бандурки ; [вступ. слово О. М. Бандурки] ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. - 2-ге вид., допов. та змін. Харків : ХНУВС, 2021. 595 с.
9. Марченко О. В. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. У 2-х т. / О. В. Марченко. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Т. 1. 312 с.
10. Пилипенко В.В. Історія держави та права зарубіжних країн : навч.-метод. посіб.; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Івано-Франківськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2022. 312 с.
11. Тихоненков Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях: навч. посібник. Харків: Право, 2019. 248 с.
12. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.). Л. : Світ, 2013. 750 с.
13. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн. К. : Юрінком Інтер, 2013. 445 с.
14. Цветкова Ю. В. Історія держави і права зарубіжних країн : довідник. Вид. 2-ге, випр. та допов. Київ : Талком, 2022. 98 с.
15. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн. Львів : БОНА, 2015. 399 с.

Допоміжна

1. Белов Д.М., Бота С.М. Ісламське право у правовій картині світу. *Аналітично-порівняльне право*. 2023. №3. С. 41-45.
2. Буткалюк Г.В., Гуменюк В.А. Суспільний та державний лад Римської аристократичної республіки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №6. С. 16-18.
3. Ваганова І.М. Виникнення та розвиток господарських правовідносин у Древньому Римі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №2. С. 18-22.
4. Вовк В. М. Угода про примирення в римському праві (соціокультурний контекст). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 65. С. 407-410.
5. Гавриленко О. А. Набуття права власності за договором дарування: рецепція елементів римського права в цивільному праві Австро-Угорщини (1867–1918 рр.). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. №3. С.13-19.
6. Гавриленко О. А. Статут Будви – маловідома пам'ятка міського права середньовічної Європи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №3. С.9-15.

7. Гринько С.Д. Договір як підстава виникнення зобов'язань за римським приватним правом. *Аналітично-порівняльне право*. 2023. №3. С. 22-26.
8. Гришко В.І., Вознюк С.С. Правовий статус і соціальна роль жінки в Стародавньому світі: від традицій до витоків гендерної рівності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. №6. С.37-43.
9. Добош З. А. Конституційно-правовий статус судової влади в США: історико-правові аспекти. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2019. Вип. 21. С. 254-263.
10. Добош З. Конституційний контроль Верховного Суду США: види правотворчості. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. С. 34-40.
11. Доль І. Р. Необхідна оборона й інші обставини, що виключали злочинність діяння, у нормах німецької кодифікації – Кароліні 1532 р. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. №4. С.47-52.
12. Єпринцев П. С. Федеральне бюро розслідувань США: історія, правова основа професійної діяльності, завдання, структура. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 1. С. 14–22.
13. Зінченко О.В. Еволюція конституції Японії (1889-1946 рр.): компаративне дослідження. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №1. С.20-24.
14. Іванов А. Б. Особливості формування та порядку здійснення повноважень Вищої ради магістратури: досвід Франції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №2. С.36-39.
15. Камінська Н. В. Статутні джерела в правових системах Великобританії та США. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 2. С. 26-39.
16. Корунчак Л.А. Судовий прецедент: співвідношення організації та самоорганізації в становленні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. №50. Том 1. С. 23-26.
17. Лозінська С. В. Заповіт за римським спадковим правом та його рецепція у право країн періоду Середньовіччя. *Університетські наукові записки*. 2019. №1-2. С. 27-37.
18. Макарчук Д. І. Класифікація кримінальних правопорушень у доктрині та законодавстві Франції про кримінальну відповідальність. *Держава і право. Серія : Юридичні науки*. 2019. Вип. 83. С. 292-304.
19. Матвєєва Т. О. Становлення континентальної системи європейського права на прикладі Стародавніх Афін і Спарти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №2. С.20-26.
20. Слинько Д. В. Розвиток процесуального права Англії у період Середньовіччя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 39-42.
21. Цветкова Ю. В. Правове регулювання релігійних правовідносин в едиктах римських імператорів IV–VI ст. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2019. Т. 30(69), № 5. С. 36-41.
22. Чернік С.Д. Визначення поняття судовий прецедент. *Актуальні проблеми національного законодавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-*

практичної конференції, м. Кропивницький, 10 листопада 2020 року. Частина 1. Кропивницький, 2020. С.12-15.

23. Чернік С.Д. Вплив норманського завоювання 1066 року на формування державності Англії. *Сучасні тенденції розвитку публічного та приватного права в Україні*. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 23 березня 2021 р.) / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. С.41-42.

24. Чернік С.Д. Громадянські та політичні права і свободи сербів, хорватів, словенців за Видовданською конституцією 1921 р. Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2018. №4. С.63-66. *Index Copernicus International*

25. Чернік С.Д. Конституція Королівства сербів, хорватів та словенців 1921 р.: передумови прийняття, зміст та значення. *Наукові записки. Серія: Право*. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2018. Випуск 5. С.10-15. *Фахове видання*

26. Чернік С.Д. Наукові підходи до визначення впливу римського права на формування англійського права. *Наукові записки. Серія: Право*. 2020. Випуск 8. Спецвипуск. С.4-7. *Index Copernicus International*.

27. Чернік С.Д. Реформування судової системи Англії у XIX ст. *Научные исследования: парадигма инновационного развития*: сборник тезисов научных трудов VII Международной научной конференции (Прага, Чехия, «31» марта 2021 года), 2021. С.57-59.

28. Чернік С.Д. Соціально-економічні права людини і громадянина в Королівстві сербів, хорватів і словенців. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля Серія: Право*. 2020. 1(1). С. 19-25

29. Чернік С.Д., Поляк Ю. Вплив протестантизму на становлення державності США. *Наукові записки. Серія: Право*. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2019. Випуск 6. С.146-149. *Index Copernicus International. (у співавторстві)*

30. Ярова А. С. Верховний суд США як орган конституційної юрисдикції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 64. С. 82-87.

31. Banes T. D. The New Empire of Diocletian and Constantine / T. D. Banes. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1982.

32. Fortner R. S. International communication: History, conflict and control of the global metropolis. Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1993. 390 p.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua

3. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>

4. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського URL: <http://library.kr.ua/>.

5. Наукова бібліотека Центральноукраїнського державного університету

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотукаїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).